

Toelichting synergiegelden water

12 februari 2008

In het kort:

- Er is €115 miljoen beschikbaar voor synergie water.
- De basis voor toekenning ligt in de KRW-maatregelen die in SGBP's worden opgenomen.
- Naast KRW wordt tenminste 1 ander rijksdoel gerealiseerd.
- Programma's kunnen alleen worden ingediend door de 7 RBO-voorzitters.
- Programma's bestaan uit projecten in landelijk en stedelijk gebied.
- De programma's bestaan uit projecten die worden gerealiseerd door samenwerkende partijen, waaronder tenminste 1 overheidspartij. Ook grondeigenaren (natuurbeheerders, agrariërs, woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars) kunnen meedoen.
- Sluitingsdatum voor het inleveren van programma's is 1 mei 2008.

1. In het kader van FES gelden is binnen de enveloppe Water en Kust een bedrag van €115 mln uitgetrokken voor synergie water/KRW. Dit bedrag wordt indicatief verdeeld over de 7 deelstroomgebieden met een bandbreedte van +/- 30%.

Niet overal is de KRW-opgave even groot in termen van investeringen. Ook lenen de regionale maatregelenpakketten zich niet in gelijke mate voor synergie; het behalen van synergie lijkt vooral gekoppeld aan (bepaalde) inrichtingsmaatregelen die niet in alle deelstroomgebieden in dezelfde mate worden genomen. Verschillen tussen de regio's kunnen worden verklaard op basis van de uitgangssituatie van de waterlichamen, reeds in het verleden genomen maatregelen en afhankelijkheid van bovenstroomse of naburige waterbeheerders. Niettemin is een redelijke verdeling van de gelden gewenst over alle deelstroomgebieden; alle partijen moeten in principe van de synergiegelden gebruik kunnen maken.

Om te komen tot een goede verdeelsleutel voor de deelstroomgebieden zijn verschillende mogelijkheden onderzocht:

- Aantal inwoners
- Gebiedsgrootte (m.u.v. rijkswateren)
- Verdeling ILG gelden
- Aantal waterlichamen
- Investeringskosten van de maatregelen waarmee synergie te behalen is (diverse bandbreedtes*)

---

* Er zijn drie varianten bekeken:

1. De inrichtingsmaatregelen hermeandering/beekherstel en aanleg ecologische verbindingszones lijken de meest geëigende maatregelen waarmee synergie tussen KRW en andere rijksdoelen kan worden bereikt.
2. Ook andere maatregelen kunnen mogelijk bijdragen aan het realiseren van andere rijksdoelen, zij het dat hiervoor geldt dat er zowel op grond van de omvang, als op grond van de wijze waarop zij worden uitgevoerd, sprake is van een redelijkerwijs lagere potentie voor synergie. Denk daarbij aan de maatregelen zoals vispassages, anti-verdrogingsmaatregelen en inrichten van spuit- en mestvrije zones.
3. Ook afkoppelen kan gerekend worden tot de maatregelen die - afhankelijk van de wijze van uitvoeren - mogelijkheden bieden tot synergie tussen maatregelen (als bedoeld in deze regeling). Afkoppelen wordt echter niet in elk deelstroomgebied als KRW-maatregel in het SGBP opgevoerd.

Op basis van de gemiddelde verdeling, is gekomen tot de volgende richtbedragen per deelstroomgebied:

	Richtbedrag (Mln euro)	- 30% (Mln euro)	+ 30% (Mln euro)
Rijn-Noord	17,5	12,25	22,75
Nedereems	6,25	4,5	8
Rijn-Oost	17,5	12,25	22,75
Rijn-Midden	17,5	12,25	22,75
Rijn-West	25	17,5	32,5
Maas	25	17,5	32,5
Schelde	6,25	4,5	8
Totaal	115		

Tabel 1: Richtbedrag en bandbreedte per stroomgebied.

Aan de RBO's wordt gevraagd om 3 programma-varianten in te dienen:

1. conform richtbedrag (100%)
2. richtbedrag - 30% (2^e kolom in de tabel)
3. richtbedrag + 30% (3^e kolom in de tabel)

en daarbij te motiveren wat extra gedaan kan worden met een grotere rijksbijdrage aan het programma en wat niet gedaan kan worden bij een rijksbijdrage aan het programma van minder dan 30%.

2. Coördinatie van de programma's vindt plaats op het niveau van de RBO's.

De zeven voorzitters van de RBO's (Regionaal Bestuurlijk Overleg) worden uitgenodigd om namens de partijen in het RBO uiterlijk 1 mei 2008 met een programma te komen. Het programma bestaat uit concrete projectvoorstellen per deelstroomgebied.

De regeling is gericht op synergie door samenwerking tussen partijen en het combineren van maatregelen. Er zullen dus altijd meerdere partijen per project samen moeten werken; één van die partijen is altijd een overheidspartij. De andere partij kan eveneens een overheidspartij zijn, maar ook een natuurbeherende organisatie of agrariërs en andere grondeigenaren (landelijk gebied) of woningbouwcorporaties of projectontwikkelaars (stedelijk gebied). Rijkswaterstaat is als enige waterbeheerder uitgesloten van de mogelijkheid om projecten in te dienen.

3. De programma's worden door de beoordelingscommissie getoetst op basis van de criteria legitimiteit, doelmatigheid en efficiency.

Een programma is een samenhangend pakket van maatregelen met als doel het bereiken van synergie tussen KRW-maatregelen en andere rijksdoelen in het landelijk en stedelijk gebied.

Legitimiteit

De rijksbijdrage aan programma's is legitiem als:

- het eenmalige, fysieke ingrepen betreft **en**
- die bijdragen aan de doelen van de KRW en tenminste 1 ander rijksdoel **en**
- die worden uitgevoerd door samenwerking van minimaal 2 partijen (waarvan ten minste 1 overheidspartij) **en**
- waarvan de KRW-maatregelen zijn opgenomen in het eerste SGBP met als planperiode 2009-2015

en als bovendien kan worden aangetoond dat:

- er sprake is van een onevenredige financiële opgave¹ voor de decentrale overheden, **of**
- er sprake is van bovenregionale belangen, **of**
- er sprake is van hogere kosten die verbonden zijn aan de samenwerking en daarom vragen om deze rijksbijdrage.

Enkele voorbeelden van legitimiteit:

Het betreft eenmalige, fysieke ingrepen. Dit betekent dat begin en eind van de maatregel duidelijk zijn afgebakend (de maatregel wordt uiterlijk in 2011 gestart en uiterlijk in 2015 afgerond). Beheer en onderhoud zijn kosten die niet onder deze rijksbijdrage in de kosten vallen, dat zijn immers terugkerende kosten.

Er moet sprake zijn van een koppeling met KRW-maatregelen die in het SGBP 2009-2015 zijn opgenomen. Dit betekent niet dat alle maatregelen die in de 7 regionale programma's staan, ook 1 op 1 terug te vinden zijn in het SGBP; die maatregelen die niet gericht zijn op KRW, maar op één van de andere rijksdoelen waaraan wordt bijgedragen staan niet in het SGBP.

Er is altijd sprake van een combinatie van bereiken van KRW-doelen (waterkwaliteit) en tenminste één ander rijksdoel. Onder rijksdoelen worden verstaan WB21 (bestrijding regionale wateroverlast), klimaatbestendigheid, Hoogwaterbescherming, EHS, Natura 2000, Natte As, Nationale landschappen, stedelijke vernieuwing, Groen in en om de Stad, duurzame leefomgeving.

Omdat KRW de legitimatie is voor synergiegelden, kunnen **sec** wateroverlastmaatregelen in stedelijk gebied niet gefinancierd worden. Wel komen maatregelen ter bestrijding van wateroverlast, die aantoonbaar worden gekoppeld aan het waterkwaliteitsbelang, in aanmerking voor synergiegeld. Dit geldt dus zowel voor stedelijk als landelijk gebied.

Voorbeelden van kansrijke KRW-maatregelen (het betreft zowel maatregelen in het stedelijk gebied als in het landelijk gebied) die aanknopingspunten bieden voor het behalen van synergie zijn:

- Hermeanderen / beekherstel (zeer kansrijk)
- Inrichting natuurvriendelijke oevers / aanleg ecologische verbindingzones (zeer kansrijk)
- Aanleg vispassages (kansrijk)
- Instellen mest- en spuitvrije zones (kansrijk)
- Helofytenfilters (kansrijk)
- Aanpakken overstorten (kansrijk)
- Afkoppelen verhard oppervlak (kansrijk, maar afhankelijk van de keuze per deelstroomgebied om afkoppeling wel of niet als KRW-maatregel in het SGBP op te voeren)

Kansrijk zijn de maatregelen als de mogelijkheid bestaat van functiecombinaties (bijv. natuur, water, recreatie), waardoor er sprake is van efficiënte benutting van de (schaarse) ruimte, een sterke bijdrage wordt geleverd aan de ruimtelijke kwaliteit en/of kosten worden bespaard door gecombineerde uitvoering.

Dit betekent ook dat enkele maatregelentypen, die wel in de SGBP's zijn opgenomen, niet als kansrijk in het kader van synergie met andere rijksdoelen worden beschouwd.

Met het synergiegeld worden zowel projecten in het stedelijk als het landelijk gebied gefinancierd. Een evenwichtige en gemotiveerde verdeling tussen dergelijke projecten is dan ook een belangrijke voorwaarde bij de toekenning van het synergiegeld. De RBO's dienen hierop toe te zien.

¹ Dit criterium zal waarschijnlijk niet van toepassing zijn op de projecten omdat in het SGBP alleen haalbare en betaalbare projecten worden opgenomen.

Doelmatigheid (effectiviteit)

Van doelmatigheid is sprake als:

- door (combinaties van) maatregelen (toekomstige) kosten worden voorkomen, **of**
- door (combinaties van) maatregelen (toekomstige) kosten worden gemitigeerd (in één keer goed), **of**
- een zodanige ruimtelijke kwaliteit wordt gerealiseerd dat het geheel meerwaarde heeft ten opzichte van realisatie van afzonderlijke maatregelen **of**
- ruimtebesparing wordt gerealiseerd door multifunctioneel ruimtegebruik.

Enkele voorbeelden van doelmatigheid:

Kostenbesparing kan worden bereikt als bijvoorbeeld door een gecombineerde uitvoering van maatregelen de kosten kleiner zijn dan bij het gescheiden uitvoeren van maatregelen.

Met kostenbesparing wordt hier niet alleen op de korte termijn bedoeld. Het investeren in duurzame oplossingen die juist later zich terugbetalen - wellicht in andere baten dan investeringskosten - mag hier ook zeker worden opgevoerd. Denk daarbij aan een overdimensionering van maatregelen die goed kan worden verklaard door rekening te houden met toekomstige ontwikkelingen. Dit leidt tot een robuustere oplossing waardoor in de toekomst kan worden voorkomen dat opnieuw maatregelen moeten worden getroffen.

Efficiency

Efficiency is aangetoond als het programma:

- een heldere omschrijving geeft van de samenhang tussen de projecten in het programma **en**
- en heldere omschrijving geeft van de bijdrage die het programma levert aan het realiseren van de rijksdoelen (via synergie tussen maatregelen en partijen).

Hierbij wordt vooral op proceskenmerken getoetst. Dat wil zeggen een heldere en duidelijke omschrijving van het programma en de verwachte bijdrage van het programma aan het doel; het bereiken van synergie.

4. Toetsing door de beoordelingscommissie vindt plaats op programmaniveau.

Beoordeling vindt plaats op basis van de bijdrage aan het behalen van o.a. de rijksdoelen. Dit wordt onderbouwd door de kwaliteit van de ingediende projecten. Per programma worden enkele individuele projecten beoordeeld die representatief zijn voor het totaalprogramma.

Indien onvoldoende voorstellen de toets doorstaan (niet of deels voldoen aan de criteria legitimiteit, doelmatigheid en efficiency) **om het beschikbare bedrag volledig te beleggen, zal een tweede tranche volgen.** De RBO's krijgen via een tweede tranche de gelegenheid opnieuw een (aangepast) programma in te dienen. Bij de tweede tranche zal de definitieve verdeling van de gelden plaatsvinden.

De beoordelingscommissie heeft de mogelijkheid om bij het voorstel voor het toekennen van de gelden af te wijken van het richtbedrag per deelstroomgebied. Binnen de marges van plus en minus 30% kunnen programma's meer of minder dan hun richtbedrag toegewezen krijgen.

Pré's voor het toekennen van meer dan 100% dan het richtbedrag zijn:

- er is sprake van een aanmerkelijk versnelde uitvoering van maatregelen; de uitvoering van het programma start in 2010
- meerdere rijksdoelen worden geïntegreerd in de projecten

De commissie zal er op letten dat in de programma's zowel landelijke als stedelijke projecten naar evenredigheid zijn opgenomen.

5. De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat doet op aanbeveling van de beoordelingscommissie Synergiegelden KRW via de ICRE een voorstel over de inzet van de synergiegelden aan de REKI en de Ministerraad.

De onafhankelijke commissie synergiegelden KRW beoordeelt de programma's en doet een voorstel aan ICRE voor toekenning van gelden per deelstroomgebied. Vervolgens vindt in de zomer besluitvorming plaats in REKI en Ministerraad.

6. Nader gezien wordt welk financieel instrument het meest geschikt is om de middelen uiteindelijk aan de diverse programma's te koppelen.

Middelen komen via bestaande instrumenten beschikbaar. Voor het landelijk gebied lijkt ILG het meest geschikt. In samenwerking met het ministerie van LNV zal dit nader worden onderzocht. Voor het stedelijk gebied wordt in samenwerking met VROM onderzocht bij welke bestaande regeling aangesloten kan worden.